

Autor: Dr. Armin Hanke

V roce 1931 Hans Freyer zjišťuje, že se podstata národa, tato *v y š š í m o c*, může přestrojit i za hlasovací lístek. Bez toho že by někdy jmenovitě zmínil nějakou stranu, rozpoznal znamení doby: blíží se hodina zrodu nové epochy. A tak se pak i stalo. Revoluce se uskutečnila poměrně pokojně, parlamentní cestou: v roce 1932 Národ (Volk) zvolil NSDAP nejsilnější stranou a 30. ledna 1933 se Adolf Hitler stal říšským kancléřem. Už o deset let dříve Freyer v „Prométheovi“ snil a předvídal: „*Prapory, které nepředstavují posvátný včerejšek, nýbrž posvátný zítřek, vlají nad hlavami jako veliká plachta ve větru*“. Nyní věděl, čí prapory tento zítřek zvěstovaly, **[1]** a jejich nositelé uměli Freyerův podíl na tomto přelomu ocenit: aniž by byl členem jakékoli stranické organizace, byl jmenován prezidentem Německé sociologické společnosti (Deutschen Gesellschaft für Soziologie). V ***Das politische Semester*** (Politický semestr) z roku 1933 pak vyzval univerzity, aby „vše prodchnula Vůle k Říši“. V roce 1935 vychází ***Pallas Athene, Ethik des politischen Volkes*** (Pallas Athéna, etika politického národa). Zde Freyer objasňuje, že svou Ideu Říše ještě uskutečněnu nevidí. Opakuje svůj postulát povstávání Národa (Volkswerdung) a jasně klade požadavek, aby byly v Říši konečně sjednoceny i ty části německého Národa, které až doposud musejí žít pod cizí nadvládou: „*Jak se jednota politického národa zrodila z moci a války, tak se stát od prvního okamžiku své existence staví do středu války a zavazuje se k moci.*“ O čtyři roky později se tato válka stává nevyhnutelnou.

V letech 1938 až 1945 přijímá Freyer pohostinskou profesuru v Budapešti a vede tam Německý vědecký institut (Deutsche Wissenschaftliche Institut). Ještě než může dokončit své historické dílo ***Weltgeschichte Europas*** (Světové dějiny Evropy), zažívá podruhé zánik německé říše. Tentokrát je však radikálnější a totálnější, než si ho kdy vůbec mohl představit: už žádná válečná romantika „Antaia“, žádné naděje plné vize krve a půdy z „Prométhea“. Nepřítel tentokrát stojí uprostřed země, vůdčí elita je mrtvá nebo uvězněná, milióny Němců

zahynuly nebo jsou odvečeny na nucené práce do ciziny. Je to nejvyšší krvavé mýtné, jaké kdy německý Národ musel zaplatit. Města jsou zničena, Říše roztrhána a rozdělena mezi nepřátele. Pro revolucionáře Freyerova typu nejhorší myslitelné časy...

Vrací se opět na univerzitu do Lipska a v roce 1947 dokončuje dvousvazkovou práci „Světové dějiny Evropy“, v níž vyzvedává světově politický význam Západu (Abendland) pro osud moderního světa. Válku líčí jako zúčtování světa s Hitlerovým Německem a své naděje rozšiřuje na celou Evropu, na společné statky a společné dědictví.

Jenže Rusy dosazení držitelé moci z východní zóny, bývalí exiloví komunisté a antifašisté, samozřejmě brzy zjistili, kdo tu v Lipsku učí sociologii – a v roce 1948 je Freyer z univerzity propuštěn. Se svou rodinou prchá do zdánlivě svobodné západní zóny. Avšak ani tady není myslitel jako Freyer vítán. Musí uznat, že kolaboranti rozumějí pod demokracií úplně něco jiného než sociolog a než to, co prožil ve Výmarské republice. Po první světové válce mohl Freyer ve svém boji o Říši pokračovat zbraněmi vědy. Vítězové druhé světové války se však z „chyb“ vítězů té první poučili.

Vše, na čem Freyer zakládal Národní Stát, mělo teď platit za zločin. Dokonce se zdálo, jako kdyby Freyerova teorie Národní pospolitosti sloužila jako návod, podle něhož má být vyprodukován přesný opak toho, co sociologie k tvoření a ochraně Národa rozvíjela. Hlavně „Frankfurtská škola“ teď převzala to, co bomby a vojáci nemohli: **zničit německého ducha**.
[2]

Fakt, že Freyer nebyl členem nějaké národně-socialistické organizace, ani že mu nemohlo být dokázáno přímé vyznání se k národnímu socialismu či proti Židům, umožnil, že směl od roku 1955, jako osmašedesátiletý, v Münsteru opět učit sociologii. Ve stejném roce také publikoval svou **Theorie des gegenwärtigen Zeitalters** (Teorie současné epochy), v níž se kriticky vyrovnává s technickým věkem. Ve vědě se stárnoucí profesor opět rychle staví na nohy, politicky se však drží zpátky. Využívá vícero pohostinských profesur, např. v Ankaře a v Argentině. V roce 1958 řídí jako president světový kongres Mezinárodního sociologického institutu. Následuje udělení několika čestných doktorátů. S knihou **Schwelle der Zeiten** (Práh časů) poskytuje další příspěvek k sociologii kultury. Ve svých pozdních textech Freyer sice pojednává i o tématech jakými jsou koncentrační tábory nebo autoritářské státy, avšak vždy se u této tematiky odvolává na jejich komunistické varianty, jako jsou ruské gulagy či stalinismus. Svou Říši, svůj čas, nechává nedotčeny.

Freyerova dlouhá cesta končí v čase, v němž německý Národ dosáhl svého dna: akademická mládež se vzbouřila, ne však jako v roce 1931 za právo Němců na sebeurčení, za jednotu Národa, nýbrž – v důsledku štvavé převýchovy poválečných generací – proti svému Národu a jeho hodnotám! [3] Hans Freyer umírá 18. ledna 1969 v Ebersteinburgu ve stáří jednaosmdesáti let. O rok později byla Arnoldem Gehlenem připravena k vydání jeho poslední, nedokončená práce s názvem **Gedanken zur Industriegesellschaft** (Myšlenky k průmyslové společnosti). Svému přesvědčení, zdá se, zůstal věrný až do konce. To je také důvod, proč neexistují žádné Freyerovy sebrané spisy, jak je u vědců jeho formátu běžné, a proč je dnes celkově k mání jen velmi málo jeho textů a k tomu spíš těch nepolitických.

Podle Freyerova pojetí je sociologie naukou o vznikání, struktuře a vývojových tendencích společenského řádu vždy spjatého s dobou. Snad jednou opět nastane to, co živilo jeho naději po celý život: „Živoucí skutečnost se sama rozpozná“ – a jedná!

Poznámky DP:

1. Řeč je o prvním pokusu o národně-socialistický převrat v Mnichově v roce 1923. Jeden z praporů se svastikou, pod nimiž pochodovali členové hnutí, byl po policejní palbě do jejich řad zbrocen krví a stal se tak vzácnou památkou – relikvií, „první obětí“, jež zakládá nový zítřek.

2. „Frankfurtská škola“ složená z řady židovských myslitelů cílila především na odstranění německého idealismu a rozklad tradičních německých ctností (povinnost, čest, věrnost, kázeň, oběť).

3. Po zhroucení fašismů v roce 1945 zažil „politický voluntarismus“, který představuje jeden z nejvýraznějších znaků (přesněji řečeno: „pohonů“) přetvářejících se společností prvních desetiletí 20. století (oproti „politice determinismů“ a „objektivních skutečností“ z posledních desetiletí století předcházejícího) zmrtvýchvstání právě v čase „studentských revolucí“ z konce 60. let, ovšem ve znamení řady hodnot a cílů zcela protichůdných.

„Držitelé kapitálu“, aby udrželi jádro své pozice, opět postupně revolucionářům vyklidili značnou část veřejného prostoru. Výsledky tohoto „diskurzu“ (tj. revolučního „tažení institucemi“ od 70. let) nyní výrazně ovlivňují naši každodennost (rovnostářství – kulturní relativismus – permissivní výchova atd.), a ideál jeho „nového člověka“ (= beznárodního světoobčana) se naplňuje v mnoha propagandisticky posilovaných vtěleních.

Zdroj: Krebs, Pierre (Hrsg.): *Tafelrunde der freien Geister: Hans Freyer, Burgtafel 1/2/3/4, Thingprotokolle von 1994-1999*, Ahnenrad der Moderne 2008.